

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA PEDRO KRUSA VILJALONA [*PEDRO CRUZ VILLALÓN*] SECINĀJUMI,
sniegti 2015. gada 26. februārī¹

Lieta C-671/13

**Vī Indēliju ir investīciju draudimas
Virgilijus Vidutis Nemaniūnas**
(*Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Lietuva)*)

lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Noguldījumu garantiju un ieguldītāju kompensācijas sistēmas — Direktīvas 94/19/EK un 97/9/EK — Kredītiestādes emitētu noguldījumu sertifikātu vai obligāciju īpašnieku izslēgšana no jebkādas garantiju vai kompensācijas sistēmas — Iespēja valsts tiesā atsaukties uz Direktīvu 94/19/EK un 97/9/EK tiesību normām pret valsts sabiedrību, kas ir atbildīga par noguldījumu apdrošināšanu un kompensāciju izmaksu — Parāda vērtspapīru, kurus emitējusi kredītiestāde, kura šos vērtspapīrus nav izmantojusi, nedz arī nošķirusi ieguldījumu līdzekļus no citiem tās rīcībā esošajiem līdzekļiem, īpašnieku izslēgšana no kompensācijas sistēmas

1. *Lietuvos Aukščiausiasis Teismas* (Lietuvas Augstākā tiesa) Tiesai sniedz iespēju pirmo reizi lemt par dažādiem jautājumiem saistībā ar noguldījumu garantiju un ieguldītāju aizsardzības sistēmām, kas paredzētas attiecīgi Direktīvā 94/19/EK² un Direktīvā 97/9/EK³. Tas, ka Lietuvas likumdevējs abas direktīvas ir transponējis ar vienu tiesību aktu, rada risku, ka abās direktīvās paredzētās garantijas var pārklāties vai – kā pretējā galējība – ka katrā no tām konkrēti atļautie izņēmumi var bez atšķirībām tikt piemēroti jebkuram finanšu instrumentam. No tā izriet, ka ir svarīgi uzsvērt kā vienas, tā otras direktīvas mērķa specifiskumu un tādējādi – nepieciešamību atbilstoši formulēt to attiecīgās aizsardzības sistēmas.

I – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

1) Noguldījumu direktīva

2. Saskaņā ar Noguldījumu direktīvas preambulas 16. apsvērumu “paredzētais zemākais garantijas līmenis tomēr nedrīkst atstāt pārāk lielu daļu noguldījumu bez aizsardzības gan patērētāju aizsardzības, gan finanšu sistēmas stabilitātes interesēs [...]”.

1 — Oriģinālvaloda – spāņu.

2 — Eiropas Parlamenta un Padomes 1994. gada 30. maija Direktīva par noguldījumu garantiju sistēmām (OV L 135, 5. lpp.; turpmāk tekstā – “Noguldījumu direktīva”).

3 — Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 3. marta Direktīva par ieguldītāju kompensācijas sistēmām (OV L 84, 22. lpp.; turpmāk tekstā – “Ieguldītāju direktīva”).

3. Atbilstoši šīs pašas direktīvas preambulas 18. apsvērumam “dalībvalstīm ir jābūt iespējai garantijas, ko paredz noguldījumu garantiju sistēmas, neattiecināt uz dažām īpaši uzskaitītām noguldījumu vai noguldītāju kategorijām, ja tās neuzskata, ka minētajām ir vajadzīga īpaša aizsardzība”.

4. Noguldījumu direktīvas 1. panta 1. punktā noguldījums ir definēts kā “jebkāds kredīta atlikums, ko veido kontā atlikušie līdzekļi vai īslaicīgas situācijas, kuras rada parasti banku darījumi, un [kas] kredītiestādei ir jāatmaksā saskaņā ar normatīvajos aktos un līgumos paredzētajiem nosacījumiem, kā arī jebkādi parādi, ko apliecina kredītiestādes izdots sertifikāts”.

5. Saskaņā ar Noguldījumu direktīvas 3. panta 1. punkta pirmo daļu “katra dalībvalsts nodrošina to, ka tās teritorijā tiek ieviesta un oficiāli atzīta viena vai vairākas noguldījumu garantiju sistēmas. Izņemot gadījumus, kas ir paredzēti šā punkta otrajā daļā un 4. punktā, attiecīgajā dalībvalstī saskaņā ar Direktīvas 77/780/EEK 3. pantu licencētas kredītiestādes nedrīkst pieņemt noguldījumus, ja tās nav šādas sistēmas dalībnieces”.

6. Minētās direktīvas 7. panta 1. un 2. punktā ir paredzēts:

“1. Noguldījumu garantiju sistēmās ir jāparedz, ka katra noguldītāja noguldījumu kopapjomu sedz līdz ECU 20 000, ja noguldījumi nav pieejami.

[..]

2. Dalībvalstis var noteikt, ka garantiju var neattiecināt uz dažu kategoriju noguldītājiem vai noguldījumiem, vai arī tiem var piešķirt zemāku garantiju līmeni. Šie izņēmumi ir uzskaitīti I pielikumā.”

7. Minētā I pielikuma izņēmumu saraksta 12. punktā ir ietverti “tās pašas kredītiestādes emitēti parāda vērtspapīri, kā arī saistības, ko rada tās pārvedu vekseli un vekseli”.

2) Ieguldītāju direktīva

8. Ieguldītāju direktīvas preambulas 4. apsvērumā ir noteikts:

“tā kā aizsargāt ieguldītājus un uzturēt uzticību finanšu sistēmai ir svarīgi, lai izveidotu iekšējo tirgu šajā jomā un tas pienācīgi darbotos; tā kā tāpēc ir svarīgi, lai visām dalībvalstīm būtu ieguldītāju kompensācijas sistēmas, kas garantētu vismaz mazajiem ieguldītājiem saskaņotu minimālo aizsardzības līmeni gadījumā, ja ieguldījumu sabiedrība nespēj pildīt saistības pret saviem ieguldītājiem”.

9. Šīs pašas direktīvas preambulas 9. apsvēruma redakcija ir šāda:

“tā kā ieguldījumu sabiedrības jēdziens aptver arī kredītiestādes, kam ir atļauts sniegt ieguldījumu pakalpojumus; tā kā arī šīm kredītiestādēm jāpieņem kompensācijas sistēmā, kas nodrošinātu to ieguldījumu darījumus; tā kā tomēr nav jāparedz, ka šādas kredītiestādes piedalās divās atsevišķās sistēmās, ja viena sistēma atbilst gan šīs direktīvas prasībām, gan prasībām [..] Direktīvā 94/19/EK [..]; tā kā tomēr, ja ieguldījumu sabiedrība ir kredītiestāde, dažos gadījumos var būt grūti atšķirt noguldījumus, uz kuriem attiecas Direktīva 94/19/EK, no naudas, kas atrodas turējumā sakarā ar ieguldījumu darījumiem; tā kā jāļauj dalībvalstīm noteikt, kuru no direktīvām piemērot attiecīga prasījuma gadījumā”.

10. Direktīvas 1. panta 4. punktā “ieguldītājs” ir definēts kā “jebkura persona, kas sakarā ar ieguldījuma darījumu uztic naudu vai finanšu instrumentus ieguldījumu sabiedrībai”.

11. Atbilstoši Ieguldītāju direktīvas 1. panta 3. punktam par “finanšu instrumentiem” tās mērķiem ir uzskatāmi instrumenti, kas minēti Direktīvas 93/22/EEK⁴ pielikuma B iedaļā”.

12. Ieguldītāju direktīvas 2. panta 2. un 3. punktā ir noteikts:

“2. Sistēma paredz ieguldītājiem nodrošinājumu saskaņā ar 4. pantu, ja:

— kompetentās iestādes ir atzinušas, ka pēc to ieskata ieguldījumu sabiedrība ar tās finanšu stāvokli tieši saistītu iemeslu dēļ attiecīgajā brīdī nespēj pildīt saistības, kas rodas no ieguldītāju prasījumiem, un tuvākajā laikā nespēs tās pildīt,

vai arī

— tiesu iestāde ar ieguldījumu sabiedrības finanšu stāvokli tieši saistītu iemeslu dēļ ir pieņēmusi lēmumu, kas attiecībā uz ieguldītājiem atceļ iespēju apmierināt to prasījumus

neatkarīgi no tā, kas notiek vispirms. Nodrošinājumu paredz prasījumiem, kas ceļas no ieguldījumu sabiedrības nespējas:

— atmaksāt no ieguldītājiem saņemto naudas aizdevumu vai ieguldītājiem piederošu un sakarā ar ieguldījumu darījumiem viņu vārdā turētu naudu

vai

— atdot ieguldītājiem visus finanšu instrumentus, kas tiem pieder un ko sakarā ar ieguldījumu tur, pārzina vai pārvalda viņu vārdā,

saskaņā ar likumos un līgumos ietvertajiem nosacījumiem.

3. Visus prasījumus, ko saskaņā ar 2. punktu izvirza pret kredītiestādi, uz kuru attiecīgā dalībvalstī attiecas gan šī direktīva, gan Direktīva 94/19/EK, minētā dalībvalsts pēc sava ieskata attiecina uz sistēmu, ko nosaka viena vai otra no minētajām direktīvām. Ne par vienu prasījumu šajās direktīvās paredzēto kompensāciju nevar piešķirt vairāk kā vienu reizi.”

13. Ieguldītāju direktīvas 4. panta 1. un 2. punktā ir paredzēts:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka attiecībā uz prasījumiem, kas minēti 2. panta 2. punktā, sistēmas paredz katram ieguldītājam nodrošinājumu, kas nav mazāks par ECU 20 000.

Līdz 1999. gada 31. decembrim dalībvalstis, kurās šīs direktīvas pieņemšanas brīdī nodrošinājums ir mazāks par ECU 20 000, drīkst paturēt spēkā šo mazāko nodrošinājuma līmeni ar noteikumu, ka tas nav mazāks par ECU 15 000. Šo iespēju var izmantot arī dalībvalstis, uz kurām attiecas Direktīvas 94/19/EK 7. panta 1. punkta otrās daļas pārejas noteikumi.

4 — Padomes 1993. gada 10. maija Direktīva par ieguldījumu pakalpojumiem vērtspapīru jomā (OV L 141, 27. lpp.; turpmāk tekstā — “Direktīva 93/22”). Tās pielikuma B iedaļā minētie instrumenti ir šādi: “1. a) Pārvedami vērtspapīri. b) Kolektīvu ieguldījumu uzņēmumu sertifikāti. 2. Naudas tirgus instrumenti. 3. Nestandardizēti finanšu nākotnes darījumi, tostarp līdzvērtīgi instrumenti, par kuriem norēķinās skaidrā naudā. 4. Nestandardizēti nākotnes procentu likmes līgumi (FRA). 5. Procentu likmes, valūtas un akciju mijmaiņas darījumi. 6. Iespēju darījumi, lai iegūtu vai pārdotu kādu no instrumentiem, kas ietilpst šajā pielikuma iedaļā, tostarp līdzvērtīgi instrumenti, par kuriem norēķinās skaidrā naudā. Šajā kategorijā jo īpaši ietilpst valūtas un procentu likmju iespēju darījumi.”

2. Dalībvalstis var noteikt, ka uz dažiem ieguldītājiem neattiecas sistēmas nodrošinājums vai tiem piešķirams zemāka līmeņa nodrošinājums. Minētie izņēmumi uzskaitīti I pielikumā^[5].”

3) Direktīva 86/635/EEK⁶

14. Atbilstoši Direktīvas 86/635 20. panta 1. punktam postenis “Ar vērtspapīriem apliecinātas saistības” ietver “gan parāda vērtspapīrus, gan saistības, kas apliecinātas ar tirgojamiem vērtspapīriem, un jo īpaši noguldījumu sertifikātus, īstermiņa parādzīmes (“bons de caisse”) un saistības, kas izriet no pašu pārvedu vekseliem un vekseliem”.

4) Direktīva 2004/39/EK⁷

15. Direktīvas 2004/39 I pielikuma C iedaļā ir noteikts šajā direktīvā minēto finanšu instrumentu saraksts. Tā 2. punktā naudas tirgus instrumenti ir ietverti “finanšu instrumentu” jēdzienā.

16. Direktīvas 2004/39 4. panta 1. punkta 19. apakšpunktā “naudas tirgus instrumenti” ir definēti kā “finanšu instrumenti, kurus parasti tirgo naudas tirgū, piemēram, valsts iekšējā aizņēmuma parādzīmes, noguldījumu sertifikāti un īstermiņa parāda vērtspapīri, izņemot maksāšanas instrumentus”.

5) Regula (EK) Nr. 25/2009⁸

17. Saskaņā ar Regulas Nr. 25/2009 I pielikuma pirmās daļas 2. sadaļas g) punktu “naudas tirgus instrumenti” ir “instrumenti, ko parasti tirgo naudas tirgū, kuri ir likvidi un kuru vērtību var precīzi noteikt jebkurā laikā”.

B – Valsts tiesības

18. Lietuvas 2002. gada 20. jūnija Likuma Nr. IX-975 par noguldījumu un saistību pret ieguldītājiem apdrošināšanu (*Indēliju ir īsipareigojumu investuotojams draudimo īstatymas*, turpmāk tekstā – “Lietuvas likums par noguldījumu apdrošināšanu”) 2. panta 3. punktā ir noteikts, ka “ieguldītājs” ir “fiziska vai juridiska persona, kurai ir ieguldījums bankā, bankas filiālē vai kooperatīvā bankā, izņemot personas, kuru noguldījumi saskaņā ar šī likuma normām nevar būt apdrošināšanas priekšmets”.

5 — I pielikumā ir uzskaitīti šādi izņēmumi: “1. Profesionāli un iestādēs apvienoti ieguldītāji [...]. 2. Pārvalstiskas iestādes, valdības un pārvaldes iestādes. 3. Apgabalu, reģionu, vietējās un municipālās varas iestādes. 4. Ieguldījumu sabiedrību direktori, vadītāji un personiski atbildīgi locekļi, personas, kuru turējumā ir 5 % vai vairāk šādu ieguldījumu sabiedrību kapitāla, personas, kas atbild par likumā noteikto ieguldījumu sabiedrības grāmatvedības dokumentu revīziju un ieguldītāji ar līdzīgu statusu citās tās pašas grupas sabiedrībās, pie kādas pieder šāda sabiedrība. 5. Tuvi radnieki un trešās personas, kas darbojas 4. punktā minēto ieguldītāju vārdā. 6. Tās pašas grupas citas sabiedrības. 7. Ieguldītāji, kas ir atbildīgi vai kas ir izmantojuši noteiktus apstākļus attiecībā uz ieguldījumu sabiedrību un kas ir atbildīgi par tās finansiālajām grūtībām vai veicinājuši tās finanšu stāvokļa pasliktināšanos. 8. Sabiedrības, kuras ir tik lielas, ka tām nav atļauts sastādīt saīsinātu bilanci saskaņā ar Padomes 1978. gada 25. jūlija Ceturtās direktīvas 78/660/EEK 11. pantu, kas pamatota ar Līguma 54. panta 3. punkta g) apakšpunktu un kas attiecas uz noteikta veida uzņēmējsabiedrību gada pārskatiem”.

6 — Padomes 1986. gada 8. decembra Direktīva par banku un citu finanšu iestāžu gada pārskatiem un konsolidētajiem pārskatiem (OV L 372, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Direktīva 86/635”).

7 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 21. aprīļa Direktīva, kas attiecas uz finanšu instrumentu tirgiem un ar ko groza Padomes Direktīvas 85/611/EEK un 93/6/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2000/12/EK un atceļ Padomes Direktīvu 93/22/EEK (OV L 145, 1. lpp.; turpmāk tekstā – “Direktīva 2004/39”).

8 — Eiropas Centrālās bankas 2008. gada 19. decembra Regula par monetāro finanšu iestāžu nozares bilanci (OV L 15, 14. lpp.), redakcijā, kas grozīta ar Eiropas Centrālās bankas 2011. gada 25. augusta Regulu (ES) Nr. 883/2011 (OV L 228, 13. lpp.; turpmāk tekstā – “Regula 25/2009”).

19. Minētā likuma 3. panta 1. punktā ir norādīts, kas ir noguldījumu apdrošināšanas objekts attiecībā uz noguldītāju veiktajiem noguldījumiem valsts valūtā (LTL) vai ārvalstu valūtā, kā arī šī paša panta 4. punktā ir precizēts, ka, cita starpā, pašas apdrošinātās personas (šajā lietā – bankas) izdoti parāda vērtspapīri (noguldījumu sertifikāti) nevar būt apdrošināšanas priekšmets.

20. Saskaņā ar Lietuvas likuma par noguldījumu apdrošināšanu 9. panta 1. punkta otro teikumu ieguldītājs tiesības saņemt apdrošināšanas kompensāciju dienā, kad īstenojas apdrošinātais notikums, iegūst tikai tad, ja apdrošinātā persona ir nodevusi vai izmantojusi ieguldītāja parādu vērtspapīrus un (vai) līdzekļus bez viņa piekrišanas.

II – Fakti

21. Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatā ir apvienotās lietas, kurās divas privātpersonas – *Vitoldas Guliavičius* un *Virgilijus Vidutis Nemaniūnas* – lūdz atzīt par spēkā neesošiem līgumus par noguldījumu sertifikātu iegādi un parakstīšanos uz bankas (*Snoras*) obligācijām, apgalvojot, ka viņi nav tikuši pienācīgi informēti ne par attiecīgo finanšu instrumentu raksturu un nosacījumiem, ne *Snoras* – kura bankrotēja neilgu laiku pēc minēto līgumu noslēgšanas – finansiālo stāvokli.

22. Līguma par noguldījumu sertifikātu iegādi gadījumā otrās instances tiesa lēma par labu *Vitoldas Guliavičius*, bet par šo nolēmumu kasācijas sūdzību iesniedza *Vī Indēliju ir investiciju draudimas* (turpmāk tekstā – “*IID*”), kas ir valsts uzņēmums, kura uzdevums ir depozītu un obligāciju aizsardzība kredītiestāžu maksātspējas gadījumā. Savukārt *Virgilijus Vidutis Nemaniūnas* prasība par līgumu par parakstīšanos uz obligācijām tika noraidīta pirmajā un otrajā instancē, un viņš, visbeidzot, ir iesniedzis kasācijas sūdzību.

23. Lietuvas Augstākā tiesa, kas izskata abas kasācijas sūdzības, lūdz sniegt prejudiciālu nolēmumu un precizē, ka tiesas, kuras par šīm lietām lēma pirmajā un otrajā instancē, ir lēmušas vienīgi par apgalvoto *Snoras* prettiesisko darbību saistībā ar tās sniegto informāciju par riskiem, kas saistīti ar strīdigajiem darījumiem. Tomēr lieta ir jāizlemj arī no tiesību aktu par prasītāju kā noguldītāju vai ieguldītāju aizsardzību viedokļa.

III – Uzdotie jautājumi

24. 2013. gada 17. decembrī uzdotie prejudiciālie jautājumi ir formulēti šādi:

- “1) Vai Direktīvas 94/19 7. panta 2. punkta noteikumi kopā ar tās I pielikuma 12. punkta noteikumiem ir jāsaprot un jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja dalībvalsts no iespējas saņemt kompensāciju izslēdz personas, kas veikušas noguldījumus kredītiestādē, kurai pieder tās izdoti parāda vērtspapīri (noguldījumu sertifikāti), šis izņēmums var tikt piemērots tikai tad, ja minētie noguldījumu sertifikāti pilnībā atbilst (tiem piemīt) visām finanšu instrumenta iezīmēm Direktīvas 2004/39 izpratnē (ņemot vērā arī citus Eiropas Savienības tiesību aktus, piemēram, Eiropas Centrālās bankas Regulu Nr. 25/2009), tostarp apgrozāmība sekundārajā tirgū?
- 2) Ja attiecīgā dalībvalsts izvēlas transponēt Direktīvas 94/19 un 97/9 valsts tiesībās tādējādi, ka noguldītāju un ieguldītāju aizsardzības sistēmas tiek paredzētas vienā tiesību aktā (vienā likumā), vai Direktīvas 94/19 7. panta 2. punkta noteikumi kopā ar I pielikuma 12. punkta noteikumiem un Direktīvas 97/9 2. panta 2. punkts, ņemot vērā Direktīvas 97/9 2. panta 3. punktu, ir jāsaprot un jāinterpretē tādējādi, ka nav iespējams, ka pastāv tāda situācija, ka uz noguldījuma sertifikātu un obligāciju īpašniekiem neattiecas neviena aizsardzības (garantiju) sistēma iepriekš minēto direktīvu izpratnē?

- 3) Ņemot vērā faktu, ka saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu neviena no Direktīvās 94/19 un 97/9 paredzētajām iespējamajām aizsardzības sistēmām nav piemērojama kredītiestādes emitētu noguldījumu sertifikātu un obligāciju īpašniekiem:
- a) Vai Direktīvas 94/19 3. panta 1. punkta, 7. panta 1. punkta (kas grozīts ar Direktīvu 2009/14) un 10. panta 1. punkta noteikumi, skatot tos kopā ar šīs direktīvas 1. panta 1. punktu, kurā ir iekļauta noguldījuma definīcija, ir pietiekami skaidri, precīzi, beznosacījumu un tādi, ar kuriem indivīdam tiek piešķirtas tiesības, lai privātpersonas varētu uz tiem balstīties valsts tiesā, lai pamatotu savas prasības par kompensācijas izmaksu pret valsts izveidotu garantijas iestādi, kura ir atbildīga par minētās kompensācijas izmaksu?
 - b) Vai Direktīvas 97/9 2. panta 2. punkta un 4. panta 1. punkta noteikumi ir pietiekami skaidri, precīzi, beznosacījumu un tādi, ar kuriem indivīdam tiek piešķirtas tiesības, lai privātpersonas varētu uz tiem balstīties valsts tiesā, lai pamatotu savas prasības par kompensācijas izmaksu pret valsts izveidotu garantijas iestādi, kura ir atbildīga par minētās kompensācijas izmaksu?
 - c) Ja atbilde uz iepriekš uzdotajiem jautājumiem (trešo a) un trešo b) jautājumu) ir apstiprinoša, kuru no divām iespējamajām aizsardzības sistēmām valsts tiesai ir jāizvēlas piemērot, izlemjot tādu strīdu starp privātpersonu un kredītiestādi, kurā ir iesaistīta valsts izveidota garantijas iestāde, kas atbild par noguldītāju un ieguldītāju aizsardzības sistēmu darbību?
- 4) Vai Direktīvas 97/9 2. panta 2. punkta un 4. panta 2. punkta noteikumi (kopā ar minētās direktīvas I pielikumu) ir jāsaprot un jāinterpretē tādējādi, ka tie liedz tādu valsts tiesību aktu pastāvēšanu, saskaņā ar kuriem ieguldītāju kompensācijas sistēma nav piemērojama ieguldītājiem, kuriem pieder parāda vērtspapīri, ko emitējusi kredītiestāde, finanšu instrumenta veida dēļ (parāda vērtspapīri) un ņemot vērā faktu, ka apdrošinātais uzņēmums (kredītiestāde) nav pārskaitījis vai izmantojis ieguldītāju līdzekļus vai vērtspapīrus bez viņu piekrišanas? Vai, interpretējot iepriekš minētos Direktīvas 97/9 noteikumus par ieguldītāju aizsardzību, nozīme ir tam, ka kredītiestāde, kura ir emitējusi konkrētos parāda vērtspapīrus (emitents), vienlaikus ir arī šo finanšu instrumentu turētājs (starpnieks) un ka ieguldītāju līdzekļi netiek nošķirti no pārējiem kredītiestādes līdzekļiem?”

25. Iesniedzējtiesa galu galā jautā: (1) kāds ir iespējamā izņēmuma no Noguldījumu direktīvā paredzētās garantijas apjoms; ja šis izņēmums tiek interpretēts šauri – kā, pēc tās domām, tas jādara – tas nebūs piemērojams strīdīgajiem līgumiem; (2) un (3) vai Noguldījumu direktīva un Ieguldītāju direktīva Lietuvas tiesībās ir transponētas pareizi un gadījumā, ja tiktu uzskatīts, ka tās ir transponētas nepareizi, vai privātpersonas var atsaukties uz to tiešu piemērošanu; (4) vai ir iespējams valsts tiesisko regulējumu nepiemērot noteiktiem ieguldītāju veidiem finanšu instrumenta veida dēļ.

IV – Tiesvedība Tiesā

26. Rakstveida apsvērumus sniedza *Snoras*, *IID*, Lietuvas Republika un Komisija. 2014. gada 20. novembra tiesas sēdē piedalījās arī *Virgilijus Vidutis Nemaniūnas* un *Vitoldas Guliavičius* procesuālie pārstāvji un *Vitoldas Guliavičius* sniedza mutvārdu apsvērumus.

V – Uzdots jautājumu analīze

A – Par pirmo prejudiciālo jautājumu

27. Pirmā Tiesai uzdotā *Lietuvos Aukščiausioji Teismas* jautājuma priekšmets ir Noguldījumu direktīva, un konkrēti tas attiecas uz atbilstoši šīs direktīvas 7. panta 2. punkta saistībā ar I pielikuma 12. punktu dalībvalstij atzīto iespēju tajā paredzētās garantijas neattiecināt uz “noguldījumu sertifikātiem”, uz kuriem principā šai direktīvai ir jāattiecas atbilstoši tās 1. pantam.

28. Konkrētāk, tiek vaicāts, vai šī iespēja izslēgt noguldījumu sertifikātus attiecas vienīgi uz tādiem noguldījumu sertifikātiem, kuriem piemīt visas finanšu instrumenta īpašības Direktīvas 2004/39 izpratnē, tostarp apgrozāmība sekundārajā tirgū.

1) Lietas dalībnieku argumenti

29. *Vitoldas Gulavičius* apgalvo, ka šajā lietā runa ir par termiņnoguldījumu, kurš, tā kā tas nav apgrozāms kapitāla tirgū, nevar tikt uzskatīts par ieguldījuma produktu un līdz ar to nevar tikt izslēgts no Noguldījumu direktīvā paredzētās garantijas.

30. *Snoras* un *IID* uzskata, ka Lietuvas Republika varēja izmantot Noguldījumu direktīvas 7. panta 2. punktā paredzēto iespēju un tādējādi izslēgt no garantijas noguldījumu sertifikātus. Šajā ziņā tās apgalvo, ka šādu sertifikātu definīcija Lietuvas tiesībās atbilst to definīcijai Regulā 25/2009 un Direktīvā 2004/39. Šī pēdējā nevarot tikt piemērota definīcijas interpretācijai, nepārkāpjot atpakaļejoša spēka aizlieguma principu.

31. Lietuvas Republika apgalvo, ka, lai sasniegtu Noguldījumu direktīvas mērķus – proti, pakalpojumu sniegšanas brīvību banku nozarē, banku sistēmas stabilitāti un noguldītāju aizsardzību – Savienības likumdevējs ir izvēlējies minimālu saskaņošanu. Ar direktīvu neesot izveidota sistēma jebkuru noguldījumu vai noguldītāju veidu segšanai, un tajā esot paredzēta iespēja dalībvalstīm noteiktus noguldījumus izslēgt no garantijas. Tā uzskata, ka noguldījumu sertifikāti, kas ir pamatlīetas priekšmets, ietilpst Noguldījumu direktīvas I pielikuma 12. punktā paredzētajā “tās pašas kredītiestādes emitētu parāda vērtspapīru” jēdzienā un tādējādi Lietuvas Republika varēja tos izslēgt no noguldījumu garantijas.

32. Šajā saistībā Lietuvas valdība apgalvo, ka Noguldījumu direktīvā parāda vērtspapīru jēdziens nav ierobežots ar vērtspapīriem, kuriem ir finanšu instrumentu īpašības Direktīvas 2004/39 izpratnē, šajā pēdējā nav nedz atsaucis uz Noguldījumu direktīvu, nedz arī ar to tā tiek grozīta, un līdz ar to Direktīvas 2004/39 pieņemšana nekādi neesot ietekmējusi Noguldījumu direktīvas I pielikumā paredzēto izslēgšanu.

33. Komisija savukārt uzskata, pirmkārt, ka, lai noteiktu, vai noguldījumu sertifikāti var ietilpt Noguldījumu direktīvas 1. pantā paredzētajā “jebkāda kredīta atlikuma, ko apliecina kredītiestādes izdots parāda vērtspapīrs” jēdzienā, ir jāatsaucas uz Direktīvas 86/635 20. panta 1. punktu, kurā noguldījumu sertifikāti ir ietverti ar tirgojamiem vērtspapīriem apliecināmu parādu jēdzienā. Otrkārt, Komisija uzskata, ka, kad ir nolemts, ka noguldījumu sertifikāti var ietilpt Noguldījumu direktīvas 1. pantā paredzētajā noguldījuma jēdzienā, nepieciešamība šīs pašas direktīvas 7. panta 2. punktā paredzēto izslēgšanu interpretēt šauri, pēc tās domām, neparedz, ka šī izslēgšana var tikt piemērota vienīgi tādiem parāda vērtspapīriem, kuriem piemīt visas finanšu instrumentu īpašības Direktīvas 2004/39 nozīmē.

2) Vērtējums

34. Atbilde uz šo pirmo jautājumu ir sniedzama, kopīgi interpretējot divas Noguldījumu direktīvas normas. Pirmkārt, 1. pantu, kurā noguldījums ir definēts kā “jebkāds kredīta atlikums, ko veido kontā atlikušie līdzekļi vai īslaicīgas situācijas, kuras rada parasti banku darījumi, un [kas] kredītiestādei ir jāatmaksā saskaņā ar normatīvajos aktos un līgumos paredzētajiem nosacījumiem, kā arī *jebkādi parādi, ko apliecina kredītiestādes izdots sertifikāts*”⁹. Otrkārt, 7. panta 2. punktu saistībā ar šīs pašas direktīvas I pielikuma 12. punktu, atbilstoši kuriem dalībvalstis garantiju var neattiecināt uz dažu kategoriju noguldījumiem vai arī tiem var piešķirt zemāku garantiju līmeni, konkrēti, “tās pašas kredītiestādes emitētiem parāda vērtspapīriem, kā arī saistībām, ko rada tās pārvedu vekseli un vekseli”.

35. Ja mēs stingri pieturamies pie Noguldījumu direktīvas 1. panta formulējuma, šķiet skaidrs, ka likumdevējs “noguldījuma” kategorijā ir ietvēris divus atšķirīgus jēdzienus vai gadījumus. No vienas puses, saskaņā ar tā formulējumu [noguldījums ir] “jebkāds kredīta atlikums, ko veido kontā atlikušie līdzekļi vai īslaicīgas situācijas, kuras rada parasti banku darījumi, un [kas] kredītiestādei ir jāatmaksā saskaņā ar normatīvajos aktos un līgumos paredzētajiem nosacījumiem”, bet, no otras puses, no iepriekšējā atšķirīgā jēdzienā, proti, “jebkādi parādi, ko apliecina kredītiestādes izdots sertifikāts”.

36. Abos gadījumos runa ir par parādiem, kas šai kredītiestādei ir jāatmaksā vai nu tā attiecīgā konta īpašniekam, kurā ir izveidojies kredīta atlikums vai kurā veikti īslaicīgas situācijas radījušie parastie banku darījumi, no kuriem tāpat ir radies konta atlikums, vai arī noguldījuma sertifikāta īpašniekam. Attiecīgajiem parādiem šī īpašība ir kopīga, bet tie atšķiras ar to, ka vienīgi noguldījumu sertifikātu gadījumā runa ir par parādiem, kas var tikt nodoti vai attiecīgi tikt apgrozīti.

37. Faktiski Noguldījumu direktīvas 1. pantā pirmajā gadījumā runa ir par parādiem, kuru atdošana ir jāveic saskaņā ar likumiskajiem un līgumiskajiem nosacījumiem, kas piemērojami kontiem, kuros tie atrodas, vai parastajiem banku darījumiem, kas radījuši šādus parādus īslaicīgu situāciju rezultātā. Manuprāt, ir skaidrs, ka šis atmaksāšanas pienākums izslēdz iespēju, ka parāds varētu būt nodošanas vai apgrozības priekšmets, jo, strikti runājot, runa ir par iestādei uzticētu noguldījumu¹⁰.

38. Tomēr otrajā gadījumā direktīvas 1. pantā ir *expressis verbis* atsauce uz parādiem, ko apliecina kredītiestādes izdots sertifikāts, proti, instruments, kuram raksturīga iezīme ir tā tirgojamība¹¹. Tas izriet no Direktīvas 86/635, kuras 20. panta 1. punktā ir noteikts, ka postenis “Ar vērtspapīriem apliecinātas saistības” ietver “gan parāda vērtspapīrus, gan saistības, kas apliecinātas ar *tirgojamiem vērtspapīriem, un jo īpaši noguldījumu sertifikātus* [...]”¹². Tāpat Direktīvas 2004/39 4. panta 1. punkta 19. apakšpunktā “naudas tirgus instrumenti” ir definēti kā “finanšu instrumenti, kurus parasti *tirgo* naudas tirgū, piemēram, valsts iekšējā aizņēmuma parādzīmes, *noguldījumu sertifikāti*”¹³ un īstermiņa parāda vērtspapīri, izņemot maksāšanas instrumentus”.

39. Līdz ar to šķiet skaidrs, ka Savienības tiesību un it īpaši Noguldījumu direktīvas mērķiem noguldījumu sertifikāti ir “noguldījuma” veids šīs direktīvas izpratnē un tos raksturo tieši to tirgojamība.

9 — Mans izcēlums.

10 — Runa tipiski ir par “pieprasījuma” noguldījumu, kuru tirākā forma ir t.s. “noguldījums krājkontā”. Skat., piemēram, Cortés, L. J., “Contratos bancarios (II)”, no: Uría, R. un Menéndez, A., *Curso de Derecho Mercantil*, II sēj., Civitas, Madride, 2001, 540. lpp. Skat. arī Thessinga, K. D., “Das Einlagengeschäft”, no: Boujong, K., Ebenroth, C. T. un Joost, D., *Handelsgesetzbuch Kommentar*, Bd. 2, C. H. Beck/Franz Vahlen, Minhene, 2001, 1918. un nākamās lpp.

11 — Šajā ziņā skat. Cremades Bañón, F., *Certificados de depósito en las imposiciones a plazo*, Mursija, 1979. gads, 102. lpp. Runa tipiski ir par “termiņnoguldījumiem”, kuru likviditāte tiek veicināta, emitējot sertifikātus, kuri ietver tiesības uz noguldītā kapitāla atmaksāšanu. Tā Cortés, L. J., *op.cit.*, 541. lpp., noguldījuma sertifikātus definē kā “uzrādītāja vērtspapīrus, kas ir nododami ar indosamentu tādējādi, ka to turētājs var tos atsavināt, atgūstot ieguldītos vai uz noteiktu laiku noguldītos līdzekļus, neatceļot vai neizbeidzot līgumu ar kredītiestādi”. Skat. arī Recalde, A., “Certificado de depósito”, no: *Enciclopedia Jurídica Básica*, I sēj., Civitas, Madride, 1995, 1016. lpp.

12 — Mans izcēlums.

13 — Mans izcēlums.

40. Jautājums tad ir, vai, šādi raksturoti, noguldījumu sertifikāti ietilpst gadījumos, kad atbilstoši Noguldījumu direktīvas 7. panta 2. punktam dalībvalstis tos var izslēgt no direktīvā paredzētās garantijas vai attiecībā uz tiem var piešķirt zemāku tās līmeni.

41. Saskaņā ar Noguldījumu direktīvas 7. panta 2. punktu dalībvalstis var noteikt, ka “garantiju var neattiecināt uz dažu kategoriju noguldītājiem vai noguldījumiem vai arī tiem var piešķirt zemāku garantiju līmeni”. Šī iespēja nav vispārīga, kā izriet no jēdziena “dažu kategoriju” lietojuma, bet gan ir ierobežota ar noguldītājiem un noguldījumiem, kuri ir uzskaitīti šīs direktīvas I pielikumā.

42. Pēc I pielikumā minēto noguldītāju un noguldījumu aplūkošanas attiecībā uz pirmajiem ir jānorāda, ka tie gandrīz visi atbilst noguldījuma jēdzienam un, kas attiecas uz pirmajiem, ka arī to lielākā daļa ir publiska rakstura noguldītāji. Šajā pielikumā ietilpst apdrošināšanas sabiedrību noguldījumi (2. punkts), valdības un pašvaldību noguldījumi (3. un 4. punkts), kolektīvo ieguldījumu uzņēmumu noguldījumi (5. punkts), pensiju fondu un atvaļināšanas fondu noguldījumi (6. punkts), kā arī tādu personu noguldījumi, kurām ir noteikta līmeņa atbildība par kredītiestādes vadību vai revīziju veikšanu (7., 8. un 9. punkts), un noguldījumi ārvalstu valūtā (13. punkts). Visos šajos gadījumos ir runa par noguldījumiem, kuru īpatnību veido to attiecīgā īpašnieka raksturs. Tieši šis raksturs ir tas, kas pamato iespēju minētos noguldījumus izslēgt no Noguldījumu direktīvas sniegtās aizsardzības. Tas tā ir vai nu tāpēc, ka attiecībā uz publiska rakstura noguldītājiem nav nepieciešama aizsardzība, kas direktīvā ir paredzēta privātpersonām, vai arī tāpēc, ka runa ir par noguldītājiem, kuriem ir bijusi zināma atbildība par situāciju, kas izraisījusi nepieciešamību pēc attiecīgās aizsardzības.

43. Vienīgie I pielikumā aplūkoti gadījumi, kuriem nav nekāda sakara ar noguldītāja statusu, ir, pirmkārt, 10. punktā paredzētie (“noguldījumi bez klienta identifikācijas”), no kuru minēšanas, *a contrario*, izriet, ka nevar tikt izslēgti “noguldījumi ar klienta identificēšanu”, un, otrkārt, 12. punktā minētie, tas ir, “tās pašas kredītiestādes emitēti parāda vērtspapīri, kā arī saistības, ko rada tās pārvedu vekseli un vekseli”, proti, tipiski tie ir noguldījumu sertifikāti.

44. Tādējādi, manuprāt, nav šaubu, ka Lietuvas Republikai atbilstoši Noguldījumu direktīvai bija tiesības noguldījumu sertifikātus izslēgt no garantijas vai nodrošināt zemāku tās līmeni, ar noguldījumu sertifikātiem saprotot tirgojamus finanšu instrumentus, jo, kā minēts iepriekš, to tirgojamība ir šo instrumentu būtiska īpašība Savienības tiesībās.

45. Tomēr Lietuvas likumdevējs nav izslēdzis noguldījumu sertifikātus kā tādus, bet gan saskaņā ar Noguldījumu direktīvu vienīgi tos sertifikātus, kurus emitējusi pati apdrošinātā kredītiestāde. Tā kā ar Noguldījumu direktīvu ir atļauts izslēgt šos noguldījumu sertifikātus, nav nekā, ko varētu Lietuvas likumdevējam pārnest.

46. Es uzskatu, ka izslēgti var tikt tikai noguldījumu sertifikāti Savienības tiesību izpratnē, proti, tirgojami vērtspapīri, tādējādi, ja šis nosacījums nav izpildīts un runa ir, piemēram, par vārda sertifikātiem, nav nozīmes tam, vai tos ir emitējusi apdrošinātā iestāde¹⁴. Citiem vārdiem sakot, ja to īpašību dēļ strīdīgie finanšu instrumenti nav tirgojami un tādējādi neatkarīgi no to nosaukuma nav noguldījumu sertifikāti šī vārda tiešā nozīmē, uz tiem neattiecas Noguldījumu direktīvā paredzētā izslēgšanas iespēja.

14 — Tirgojamības kritērijs, manuprāt, vislabāk atbilst Noguldījumu direktīvā paredzētā izņēmuma mērķim un, kā mēs redzēsīm, ir vispiemērotākais, lai saskaņotu šo direktīvu ar Ieguldītāju direktīvu. Manuprāt, ir zīmīgi, ka, piemēram, Vācijas tiesībās no Noguldījumu direktīvas garantijas ir izslēgti uzrādītāja sertifikāti (1998. gada 16. jūlija *Einlagensicherungs- und Anlegerentschädigungsgesetz* 1. panta 2. punkts (*BGBI.* I, 1842. lpp.), kurā izdarīti grozījumi ar 2014. gada 15. jūlija likumu (*BGBI.* I, 934. lpp.)). Tāpat Spānijas likumdevējs kā noguldījumus garantē vārda noguldījumu sertifikātus, izslēdzot uzrādītāja sertifikātus (1996. gada 20. decembra *Real Decreto 2606/1996, por el que se establece el régimen jurídico del fondo de garantía de depósitos de entidades de crédito*, 4. panta 4. punkta c) apakšpunkts, 2006. gada 21. decembra *BOE* Nr. 307).

47. Katrā ziņā valsts tiesai ir jānosaka, vai strīdīgie instrumenti pamatlietā atbilst tādām noguldījumu sertifikātu veidam, uz kuru atbilstoši Noguldījumu direktīvai un atkarībā no to tirgojamības vai netirgojamības attiecas šajā direktīvā paredzētā garantija.

48. Iepriekš minēto iemeslu dēļ es ierosinu uz pirmo jautājumu atbildēt, ka Noguldījumu direktīvas 7. panta 2. punkts saistībā ar I pielikuma 12. punktu ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstis var izslēgt no garantijas kredītiestādes noguldītājus, kuriem pieder šīs kredītiestādes emitēti noguldījumu sertifikāti, ja runa ir par tirgojamiem instrumentiem, bet tas ir jānosaka valsts tiesai. Ja tas tā nav, attiecīgie noguldījumi ir uzskatāmi par tādiem, kas nav izslēgti no šajā direktīvā paredzētās garantijas.

B – Par ceturto un otro prejudiciālo jautājumu

49. Manuprāt, atbilde uz otro un ceturto *Lietuvos Aukščiausioji Teismas* uzdoto jautājumu ir sniedzama kopā.

50. Ceturtā jautājuma priekšmets ir no iepriekšējās atšķirīga direktīva, proti, Ieguldītāju direktīva, neatkarīgi no tā, ka gan šo, gan Noguldījumu direktīvu valsts likumdevējs ir transponējis ar to pašu tiesību aktu.

51. Ar šo jautājumu konkrēti tiek vaicāts, vai Lietuvas likumdevējs ir pareizi transponējis Ieguldītāju direktīvu, izslēdzot no tajā paredzētajām garantijām tādas noteiktus ieguldījumus kā parāda vērtspapīri, kurus it īpaši veido noguldījuma sertifikāts, kas nav nododams vai tirgojams.

52. Iesniedzējtiesa konkrēti jautā, vai Ieguldītāju direktīvas 2. panta 2. punkts un 4. panta 2. punkts saistībā ar tās I pielikumu ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru no kompensācijas sistēmas tiek izslēgti ieguldītāji, kuri pieder parāda vērtspapīri, kuri emitēti tādos apstākļos kā situācijā pamatlietā.

53. Kā mēs redzēsīm, atbilde uz šo jautājumu ir cieši saistīta ar otro iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu, kurā tiek vaicāts, vai, ja Direktīvas 94/19 un 97/9 ir transponētas ar vienu valsts likumu, Direktīvas 94/19 7. panta 2. punkts saistībā ar I pielikuma 12. punktu un Direktīvas 97/9 2. panta 2. punkts Direktīvas 97/9 2. panta 3. punkta gaismā ir jāinterpretē tādējādi, ka uz noguldījumu sertifikātu un obligāciju īpašniekiem nevar neattiekties neviena no šajās direktīvās paredzētajām aizsardzības sistēmām.

1) Lietas dalībnieku argumenti saistībā ar ceturto jautājumu

54. *Snoras* un *IID* uzskata, ka Ieguldītāju direktīvā paredzētā apdrošināšana nav saistīta ar finanšu instrumenta veidu, bet ar personu, kuras turējumā šis instruments ir (finanšu starpnieks), un ka tā neattiecas uz emitenta maksātspējas risku. Turklāt tad, ja, kā šajā gadījumā, ieguldītāja līdzekļi emitentam tiek nodoti kā iegādāto finanšu instrumentu cena, ieguldītāja samaksātās summas nevar tikt uzskatītas par ieguldāmajiem līdzekļiem, uz kuriem attiecas Ieguldītāju direktīvas 2. panta garantija. Šajā lietā līdzekļi tika labprātīgi nodoti *Snoras*, pamatojoties uz līgumiem, kas noslēgti ar *Vitoldas Guliavičius* un *Virgilijus Vidutis Nemaniūnas*, turklāt līgumos bija paredzēts, ka banka var izmantot tās klientu līdzekļus. Šādos apstākļos faktam, ka *Snoras* vienlaicīgi ir emitenta un vērtspapīru starpnieka statuss, nav nozīmes Ieguldītāju direktīvas interpretācijai.

55. Lietuvas valdība apgalvo, ka Augstāka tiesa ir kļūdušies, apgalvojot, ka ieguldītāju garantiju sistēma nav piemērojama finanšu instrumenta veida dēļ. Tā uzskata, ka sistēma nav piemērojama tāpēc, ka bankrotējusi iestāde nav izmantojusi vai nodevusi vērtspapīrus vai līdzekļus bez *Vitoldas Guliavičius* un *Virgilijus Vidutis Nemaniūnas* piekrišanas. Turklāt Lietuvas Republika uzskata, ka nav

nozīmes tam, ka *Snoras* vienlaicīgi bija strīdīgo parāda vērtspapīru emitente un starpniece, jo summas, kuras tai nodeva ieguldītāji, bija pretizpildījums par vērtspapīru iegādi un to atmaksāšanu ieguldītāji varēja prasīt vienīgi ar atbilstošajos līgumos noteiktajiem nosacījumiem. Īsumā, nekas neliekot uzskatīt, ka ieguldītāju līdzekļi būtu tikuši piesavināti vai izmantoti bez viņu piekrišanas.

56. Komisija apgalvo, ka Ieguldītāju direktīvas 2. panta 2. punktā un 4. panta 2. punktā paredzētā sistēma nodrošina kompensāciju par attiecīgajiem noguldījumu sertifikātiem un obligācijām, ja ir izpildīti divi nosacījumi. Pirmkārt, ir jābūt runai par finanšu instrumentiem Direktīvas 2004/39 izpratnē, proti, par vērtspapīriem, kurus tirgo naudas tirgū. Otrkārt, kredītiestāde nevar būt atdevusi ieguldītājiem tiem piederošos vērtspapīrus vai tiem atmaksājusi līdzekļus, ko tā tiem ir parādā vai kas tiem pieder un kurus tā to labā tur saistībā ar noguldījumu sertifikātiem. Komisijasprāt, iesniedzējtiesai ir jāpārlicinās, vai šajā lietā abi šie nosacījumi ir izpildīti. Tomēr Komisija apgalvo, ka, lai būtu izpildīts pirmais nosacījums, tas vien, ka vērtspapīri nav nodoti īpašniekam vai finanšu starpniekam un nav reģistrēti centrālajā depozitārijā, nenozīmē, ka var izslēgt iespēju, ka šie vērtspapīri ir tirgojami.

2) Lietas dalībnieku argumenti saistībā ar otro jautājumu

57. *Vitoldas Guliavičius* uzskata, ka abas direktīvas ir jāaplūko tā, ka vienmēr pastāv vienā no tām paredzētā garantija un tādējādi noteiktu finanšu instrumentu izslēgšana nevar izraisīt ieguldītāju aizsardzības neesamību.

58. Gan Lietuvas Republika, gan *Snoras* un *IID* apgalvo, ka Noguldījumu direktīvai un Ieguldītāju direktīvai ir atšķirīgi mērķi: pirmās mērķis ir saglabāt noguldītāju uzticību kredītiestādēm un finanšu sistēmai, otrās – aizsargāt ieguldītājus pret ieguldījumu uzņēmuma krāpšanu, profesionālo nolaidību un vadības kļūdām, neietverot garantiju pret risku, ko rada ieguldīšana kā tāda. Šie lietas dalībnieki uzskata, ka kompensācija ir iespējama vienīgi kredītiestādes vai ieguldījumu uzņēmuma maksātnespējas gadījumā un tad, ja ir izpildīti Lietuvas un Savienības tiesiskajā regulējumā paredzētie nosacījumi. Attiecībā uz Ieguldītāju direktīvu tas esot Lietuvas likuma par noguldījumu apdrošināšanu 9. panta 1. punktā paredzētais nosacījums.

59. Tāpat visi šie lietas dalībnieki uzskata, ka abas direktīvas dalībvalstīm atļauj no garantijas izslēgt noteiktas noguldījumu un ieguldītāju kategorijas. Tomēr tie apgalvo, ka Ieguldītāju direktīvā nav paredzēts, ka kategorijām, kas izslēgtas no ar Noguldījumu direktīvu piešķirtās aizsardzības, katrā ziņā ir jābūt aizsargātām Ieguldītāju direktīvas izpratnē vai otrādi. Tas tā ir tāpēc, ka, lai gan šīs direktīvas ir saistītas, tas vien, ka tās abas ir transponētas ar vienu valsts likumu, nenozīmē, ka visi noguldītāji vai ieguldītāji var jebkurā gadījumā pieprasīt kompensāciju par kredītiestādes vai ieguldījumu uzņēmuma maksātnespēju.

60. Pēc Komisijas domām, lai gan abas direktīvas atšķiras attiecībā uz to darbības jomu un piemērošanas nosacījumiem, kā arī to piešķirtās aizsardzības apjomu, ir iespējams, ka sistēmas atsevišķos gadījumos pārklājas, un šādiem gadījumiem pastāv noteikumi, kas novērš dubultu kompensāciju, konkrēti, Ieguldītāju direktīvas preambulas 9. apsvēruma un tās 2. panta 3. punkts.

61. Komisija uzsver, ka abām direktīvām ir kopējs mērķis nodrošināt minimālo aizsardzību mazajiem ieguldītājiem, ņemot vērā to ievainojamību attiecībā pret kredītiestādēm. Tomēr noteiktu parāda vērtspapīru izslēgšana atbilstoši Noguldījumu direktīvas 7. panta 2. punktam saistībā ar I pielikuma 12. punktu būtu jāinterpretē neatkarīgi no tā, vai šādi vērtspapīri ir Ieguldītāju direktīvā paredzētās aizsardzības priekšmets vai ir no tās izslēgti. No tā izriet, ka nevar izslēgt iespēju, ka uz privātpersonām var neattiekties neviena no abām garantijām.

3) Vērtējums

62. Ar Ieguldītāju direktīvu tiek nodrošināta tajā paredzētā ieguldītāja aizsardzība, ja ir izpildīti tās 2. panta 2. punktā paredzētie nosacījumi, kuri attiecas uz ieguldījumu uzņēmuma nespēju ar tā finanšu stāvokli saistītu iemeslu dēļ izpildīt savas saistības pret ieguldītājiem. Šādos apstākļos Ieguldītāju direktīvā ir paredzēts, ka nodrošinājumu paredz prasījumiem (A) atmaksāt no ieguldītājiem saņemto naudas aizdevumu vai ieguldītājiem piederošu un sakarā ar ieguldījumu darījumiem viņu vārdā turētu naudu vai (B) atdot ieguldītājiem visus finanšu instrumentus, kas tiem pieder un ko sakarā ar ieguldījumu uzņēmums tur, pārziņa vai pārvalda viņu vārdā. Tam jānotiek “saskaņā ar likumos un līgumos ietvertajiem nosacījumiem”.

63. Ieguldītāju direktīvas mērķiem atbilstoši tās 1. panta 3. punktam par “finanšu instrumentiem” ir uzskatāmi instrumenti, kas minēti Direktīvas 93/22 pielikuma B iedaļā, proti, tostarp naudas tirgus instrumenti, kas, kā mēs redzējam 38. punktā, saskaņā ar Direktīvas 2004/39 4. panta 1. punkta 19. apakšpunktu ietver noguldījumu sertifikātus.

64. Atbilstoši Ieguldītāju direktīvai dalībvalstis var paredzēt noteiktus izņēmumus no garantiju sistēmas. Konkrēti, Savienības likumdevējs I pielikumā ir paredzējis iespējamās izslēgšanas gadījumus, kuru visu pamatā ir ieguldītāja personiskais vai institucionālais statuss, un tādējādi var tikt izslēgti, piemēram, profesionāli vai publiski ieguldītāji, ieguldījumu uzņēmuma vadītāji un atbildīgie locekļi un to tuvi radnieki.

65. Saskaņā ar Lietuvas tiesību aktiem – kur, kā mums zināms, Noguldījumu direktīva un Ieguldītāju direktīva ir transponētas ar vienu tiesību aktu – no garantijas ir izslēgti pašas kredītiestādes emitēto noguldījumu sertifikāti. Tieši Lietuvas tiesību aktos veiktās abu direktīvu “apvienošanas” dēļ nav iespējams noteikt, vai šie sertifikāti ir izslēgti kā noguldījumi vai kā ieguldījumi, proti, kuru no šajās direktīvās atļautajām izslēgšanas iespējām Lietuvas likumdevējs ir izmantojis. Gan Lietuvas valdība, gan *Snoras* un *IID* apgalvo, ka šajā lietā izslēgšana no garantijas nav notikusi tāpēc, ka *Snoras* ir stridīgo vērtspapīru emitente. Pēc to domām, noteicošais ir apstāklis, ka *Snoras* šos vērtspapīrus nav izmantojusi vai nodevusi bez *Vitoldas Guliavičius* un *Virgilijus Vidutis Nemaniūnas* piekrišanas.

66. Manuprāt, ir acīmredzami, ka ar Ieguldītāju direktīvu nav paredzēts nodrošināt pret jebkuriem ieguldīšanas darījumiem piemītošu risku, bet gan vienīgi pret noteiktiem riskiem, kas ir saistīti ar ieguldījumu uzņēmumu maksātnespēju. Tomēr tad, ja, kā pamatlietā, vērtspapīru emitente un starpniece ir tā pati kredītiestāde, kļūst grūti nodalīt ar kredītiestādes finansiālo stāvokli saistīto risku, no vienas puses, no riska, kas saistīts ar ieguldīšanu, no otras puses.

67. Ieguldītāju direktīva pieļauj iespēju, ka var pastāvēt parādi, attiecībā uz kuriem tā iemesla dēļ, ka tie nāk no ieguldījumu uzņēmumiem, kas ir kredītiestādes, nav viegli noteikt, vai tie ir ar Noguldījumu direktīvu aizsargāts noguldījums vai arī runa ir par līdzekļiem, kas šajās iestādēs ir noguldīti saistībā ar ieguldījumu darījumiem, kas ir aizsargāti ar Ieguldītāju direktīvu. Tas ir iemesls tam, kāpēc saskaņā ar šīs pēdējās direktīvas preambulas 9. apsvērumu šādos gadījumos ir “jāļauj dalībvalstīm noteikt, kuru no direktīvām piemērot attiecīga prasījuma gadījumā”.

68. Es uzskatu, ka dalībvalstīm šādi sniegtās iespējas pamatā ir tas, ka, lai cik grūti šajos gadījumos būtu noteikt, vai runa ir par noguldījumiem vai ieguldījumiem, Savienības likumdevējs ir vēlējis, lai galu galā tiktu piemērota viena vai otra no šajās divās direktīvās paredzētajām aizsardzības sistēmām, un tas nozīmē, ka valsts tiesību aktiem un attiecīgajām valsts tiesām jādara iespējama šī uzdevuma veikšana, proti, konkrētā finanšu instrumenta kvalificēšana par noguldījumu vai ieguldījumu katrā attiecīgajā gadījumā.

69. Tas, manuprāt, izriet no Ieguldītāju direktīvas preambulas 9. apsvēruma, kurā ir noteikts, ka, “tā kā ieguldījumu sabiedrības jēdziens aptver arī kredītiestādes, kam ir atļauts sniegt ieguldījumu pakalpojumus, [...] arī šīm kredītiestādēm jāpiedalās ieguldītāju kompensācijas sistēmā, kas nodrošinātu to ieguldījumu darījumus; [un] nav jāparedz, ka šādas kredītiestādes piedalās divās atsevišķās sistēmās, ja viena sistēma atbilst gan šīs direktīvas prasībām, gan prasībām [...] Direktīvā 94/19/EK [...]”.

70. Saderīgi ar iepriekš minēto Ieguldītāju direktīvas 2. panta 3. punktā ir noteikts, ka “visus prasījumus, ko saskaņā ar 2. punktu izvirza pret kredītiestādi, uz kuru attiecīgā dalībvalstī attiecas gan šī direktīva, gan Direktīva 94/19/EK, minētā dalībvalsts pēc sava ieskata attiecina uz sistēmu, ko nosaka viena vai otra no minētajām direktīvām”. Tomēr šajā pašā tiesību normā ir noteikts, ka “ne par vienu prasījumu šajās direktīvās paredzēto kompensāciju nevar piešķirt vairāk kā vienu reizi”.

71. Lietuvas tiesiskā regulējuma gadījumā abas direktīvas ir transponētas ar vienu tiesību aktu, kurā ir noteikta vienota aizsardzības sistēma. Manuprāt, šis normatīvais risinājums, ar kuru tiek izveidota viena aizsardzības sistēma, nekādā ziņā nav apšaubāms, jo iepriekš minētajā preambulas apsvērumā ir skaidri minēta “vienas sistēmas” iespēja. Tomēr saskaņā ar šo pašu apsvērumu tas tā ir tikai tad, ja šāda sistēma “atbilst gan [Noguldījumu] direktīvas prasībām, gan prasībām [Ieguldītāju] Direktīvā”.

72. Tādējādi tas, ka atbilstoši Lietuvas tiesību aktiem kredītiestādes emitēts noguldījumu sertifikāts ir izslēgts no noguldījumiem paredzētās garantijas, nevar nekādā veidā izraisīt tā izslēgšanu no aizsardzības, kas tam var būt kā ieguldījumu instrumentam. Gluži pretēji – Lietuvas likumdevēja radītajai sistēmai ir jāatbilst gan *Noguldījumu direktīvas prasībām, gan prasībām Ieguldītāju Direktīvā*, jo, kā mēs redzējam, ieguldītāju direktīvā ir prasīts, lai kredītiestādes, kas ir tiesīgas sniegt ieguldījumu pakalpojumus, attiecībā uz to ieguldījumu darījumiem piedalītos kompensācijas sistēmā.

73. Izslēgšana būtu iespējama vienīgi tad, ja Ieguldītāju direktīvā būtu paredzēts šāds izņēmums. Taču, nosakot gadījumus, uz kuriem attiecas tajā paredzētā garantija, Ieguldītāju direktīvā ir veikta vienīgi atsauce uz apstākli, ka ieguldījumu uzņēmums nespēj pildīt savas saistības “ar tā finanšu stāvokli tieši saistītu iemeslu dēļ” (Ieguldītāju direktīvas 2. panta 2. punkts), neatsaucoties uz Lietuvas likumdevēja prasīto apstākli, proti, līdzekļu izmantošanu bez ieguldītāja piekrišanas.

74. Līdz ar to kā otro starpsecinājumu es ierosinu uz ceturto jautājumu atbildēt, ka Ieguldītāju direktīvas 2. panta 2. punkts un 4. panta 2. punkts (saistībā ar šīs direktīvas I pielikumu) ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru no tajā paredzētās kompensācijas sistēmas tiek izslēgti noguldījumu sertifikāti, kurus emitējusi kredītiestāde, ja tā ieguldītāju vērtspapīrus vai līdzekļus nav nodevusi vai izmantojusi bez viņu piekrišanas.

C – Par trešo prejudiciālo jautājumu

75. Visbeidzot, atbilstoši, manuprāt, *Lietuvos Aukščiausio Teismo* uzdoto jautājumu izskatīšanas loģiskajai secībai es analizēšu trešo jautājumu, ar kuru tiek jautāts, vai, ja ar valsts tiesību aktiem ir izslēgta ar Direktīvām 94/19 un 97/9 paredzētā aizsardzība, privātpersonas valsts tiesā var atsaukties uz noteiktām abu direktīvu tiesību normām.

76. Es uzreiz norādišu, ka, ja strīdīgo instrumentu izslēgšana no *Noguldījumu direktīvā* paredzētās aizsardzības piemērošanas jomas ir šai direktīvai atbilstoša, jautājums par tiešo iedarbību rodas tikai saistībā ar Ieguldītāju direktīvu, ciktāl ar valsts tiesībām nepamatoti ir izslēgta atbilstoši šai pēdējai direktīvai paredzētā aizsardzība.

1) Lietas dalībnieku argumenti

77. *Snoras* un *IID* piekrīt Lietuvas valdības nostājam, apgalvojot, ka iesniedzējtiesas minēto direktīvu normas nevar tikt piemērotas ne *Snoras* kā privātam subjektam, ne *IID*, kas ir valsts uzņēmums, kurš pamattiesvedībā piedalās kā trešā persona. Visbeidzot, tie apgalvo, ka, ja tiktu atzīts, ka šīs direktīvas var tikt tieši piemērotas, prioritāte būtu dodama Ieguldītāju direktīvas piemērošanai.

78. Lietuvas valdība apstrīd iesniedzējtiesas apgalvojumu, ka saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu tādu noguldījumu sertifikātu un obligāciju īpašniekiem, kurus emitējusi kredītiestāde, nav piemērojama neviena no Noguldījumu direktīvā un Ieguldītāju direktīvā paredzētajām aizsardzības sistēmām. Tā uzskata, ka, lai gan nav strīda, ka Noguldījumu direktīva nav piemērojama tās 7. panta 2. punktā paredzētā izņēmuma dēļ, varot tikt piemērota Ieguldītāju direktīvas sistēma. Iemesls tam, kāpēc šajā lietā nav izmaksāta kompensācija, esot tas, ka nav izpildīts Lietuvas likuma par noguldījumu apdrošināšanu 9. panta nosacījums.

79. Attiecībā uz jautājumu par tiešu iedarbību Lietuvas Republika apgalvo, ka, tā kā Noguldījumu direktīva un Ieguldītāju direktīva ir pareizi transponētas, šis jautājums ir neatbilstošs un ka katrā ziņā neviena no abām direktīvām neatbilst nosacījumiem, kas tiek prasīti šādai iedarbībai.

80. Komisija savukārt uzskata, ka jautājums par to, vai Noguldījumu direktīva ir skaidra, precīza un beznosacījuma, vispār nepastāv, jo šajā lietā, piemērojot Noguldījumu direktīvas 7. panta 2. punktu, noguldījumu sertifikāti ir likumīgi izslēgti no šajā direktīvā paredzētās aizsardzības. Attiecībā uz Ieguldītāju direktīvu Komisija uzskata, ka valsts tiesai atbilstošās valsts tiesību normas ir jāpiemēro tā, lai tās atbilstu minētās direktīvas, uz kuru, pēc Komisijas domām, jābalstās, lai atbildētu uz ceturto iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu, 2. panta 2. punktam un 4. panta 2. punktam.

2) Vērtējums

81. Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa balstās uz premisu, ka “saskaņā ar valsts tiesisko regulējumu neviena no Noguldījumu direktīvā un Ieguldītāju direktīvā paredzētajām iespējamajām aizsardzības sistēmām nav piemērojama kredītiestādes emitētu noguldījumu sertifikātu un obligāciju īpašniekiem”.

82. Atbilstoši jau minētajam nepieciešamība tieši piemērot Ieguldītāju direktīvu rodas gadījumā, ja, tā kā Noguldījumu direktīvā paredzētā aizsardzība ir likumīgi izslēgta, par strīdīgajiem instrumentiem nevar tikt piešķirta kompensācija tāpēc, ka nav izpildīts šajā nolūkā Lietuvas likumdevēja paredzētais nosacījums, proti, ka līdzekļi ir tikuši izmantoti bez piekrišanas.

83. Ja tas tā galu galā būtu, es uzskatu, ka *IID* – kas ir valsts uzņēmums, kura uzdevums ir depozītu un obligāciju aizsardzība finanšu iestāžu maksātspējas gadījumā – publiskais raksturs principā pamatotu Ieguldītāju direktīvas tiešu piemērošanu, jo dalībnieki pamatlietā nav vienīgi privātpersonas¹⁵. Tomēr, kā zināms, tas pats par sevi nav pietiekami tiešas iedarbības izraisīšanai, jo visupirms ir nepieciešams, lai tiesību norma, uz kuras tiešo iedarbību tiek veikta atsauce, būtu pietiekami skaidra, precīza un beznosacījuma.

84. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru gadījumos, kad direktīva, kuras tiesību normas nav pakļautas nekādiem nosacījumiem un ir pietiekami precīzas, netiek transponēta vispār vai netiek transponēta pareizi, privātpersonas var atsaukties uz šīm tiesību normām dalībvalstu tiesās¹⁶.

15 — Runājot 2014. gada 15. janvāra sprieduma *Association de médiation sociale* (C-176/12, EU:C:2014:2), 36. punkta vārdiem, “pat skaidra, precīza un beznosacījumu direktīvas norma, kuras mērķis ir privātpersonām piešķirt tiesības vai noteikt pienākumus, nav piemērojama pati par sevi strīdā tikai starp privātpersonām”. Šajā ziņā skat. arī 2010. gada 19. janvāra spriedumu *Kücükdeveci* (C-555/07, EU:C:2010:21), 46. punkts.

16 — Klasiskā doktrīna kopš 1974. gada 4. decembra sprieduma *Van Duyn* (41/74, EU:C:1974:133). Turklāt Tiesa vienmēr ir akceptējusi plašu valsts jēdziena interpretāciju šiem mērķiem; šajā ziņā skat. 1986. gada 26. februāra spriedumu *Marshall* (C-152/84, EU:C:1986:84).

85. Es uzskatu, ka šajā lietā arī šis nosacījums ir izpildīts, jo, lai gan ar Ieguldītāju direktīvu pašu par sevi nav izveidota ieguldītāju kompensācijas sistēma, šādu sistēmu tās pilnā apmērā un detalizēti ir izveidojis Lietuvas likumdevējs, un tādējādi vienīgais apstāklis, kas var kavēt to, lai šī sistēma attiektos uz strīdīgajiem instrumentiem – gadījumā, ja jau minēto iemeslu dēļ tie būtu uzskatāmi par ieguldījumu instrumentiem, kas ir jānosaka iesniedzējtiesai –, ir Lietuvas likumdevēja paredzētais nosacījums (izmantošana bez piekrišanas), kurš, manuprāt, nav saderīgs ar Ieguldītāju direktīvu.

86. Šajā ziņā Ieguldītāju direktīvas tiesību norma par tās aizsargāto situāciju noteikšanu pati par sevi ir pietiekami skaidra, precīza un beznosacījuma, lai uz to varētu atsaukties tieši, to pretnostatot valsts tiesiskā regulējuma tiesību normām.

87. Tādējādi šajā ziņā Ieguldītāju direktīvai piemīt tieša iedarbība, un, tā kā pamatlietā puses nav vienīgi privātpersonas, iesniedzējtiesa to tajā var piemērot. Tam ir pietiekami uzskatīt par nepastāvošu Lietuvas likumdevēja noteikto un Ieguldītāju direktīvā neparedzēto nosacījumu, lai Lietuvas likumdevēja izveidotā aizsardzības sistēma varētu attiecīgā gadījumā attiekties uz strīdīgajiem instrumentiem.

88. Līdz ar to un kā pēdējo starpsecinājumu es ierosinu uz trešo jautājumu atbildēt, ka iesniedzējtiesai ir pienākums attiecīgā gadījumā atbilstoši Ieguldītāju direktīvas tiešajai iedarbībai nepiemērot nosacījumu par izmantošanu bez piekrišanas, ko valsts likumdevējs paredzējis, nosakot ieguldījumus, kas ietilpst Ieguldītāju direktīvā paredzētās aizsardzības sistēmas piemērošanas jomā.

VI – Secinājumi

89. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, es iesaku Tiesai *Lietuvos Aukščiausioji Teismas* atbildēt šādi:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes 1994. gada 30. maija Direktīvas 94/19/EK par noguldījumu garantiju sistēmām 7. panta 2. punkts saistībā ar I pielikuma 12. punktu ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstis var izslēgt no garantijas kredītiestādes noguldītājus, kuriem pieder šīs kredītiestādes emitēti noguldījumu sertifikāti, ja runa ir par tirgojamiem instrumentiem. Valsts tiesai ir jānosaka, vai strīdīgie sertifikāti atbilst šim nosacījumam;
- 2) Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 3. marta Direktīvas 97/9/EK par ieguldītāju kompensācijas sistēmām 2. panta 2. punkts un 4. panta 2. punkts (saistībā ar šīs direktīvas I pielikumu) ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru, ja nepastāv pārklāšanās ar Direktīvu 94/19, no tajā paredzētās kompensācijas sistēmas tiek izslēgti noguldījumu sertifikāti, kurus emitējusi kredītiestāde, ja tā ieguldītāju vērtspapīrus vai līdzekļus nav nodevusi vai izmantojusi bez viņu piekrišanas;
- 3) iesniedzējtiesai ir pienākums attiecīgā gadījumā atbilstoši Direktīvas 97/9 tiešajai iedarbībai nepiemērot nosacījumu par izmantošanu bez piekrišanas, ko valsts likumdevējs paredzējis, nosakot ieguldījumus, kas ietilpst direktīvā paredzētās aizsardzības sistēmas piemērošanas jomā.